
ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

DOI: 10.25140/2410-9576-2023-1(26)-7-18

УДК 338.12

JEL Classification: R10; R58

Михайло Газуда

доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки і підприємництва ДВНЗ "Ужгородський національний університет" (Ужгород, Україна)

E-mail: misha.gazuda@uzhnu.edu.ua.**ORCID:** <https://orcid.org/0000-0003-3947-5997>**ResearcherID:** [AAU-3600-2020](https://orcid.org/0000-0003-3947-5997)**Леся Газуда**

доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки і підприємництва ДВНЗ "Ужгородський національний університет" (Ужгород, Україна)

E-mail: lesya.gazuda@uzhnu.edu.ua.**ORCID:** <https://orcid.org/0000-0003-2469-3748>.**ResearcherID:** Y-9484-2018**Яніна Алмашій**

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки і підприємництва ДВНЗ "Ужгородський національний університет" (Ужгород, Україна)

E-mail: yanina.almashiy@uzhnu.edu.ua.**ORCID:** <https://orcid.org/0000-0001-8646-3417>**НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЦИКЛІЧНОСТІ
РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ**

Стаття присвячена дослідженню наукових підходів до розуміння сутнісних особливостей циклічності розвитку економічної системи. Розглянуто окремі підходи до наукового трактування циклічності розвитку економіки, особливостей прояву економічних циклів і кризових явищ в межах економічних систем на різних рівнях, зокрема мікро-, мезо- й макрорівні. Обґрунтовано наукові аспекти сутнісного розуміння економічних циклів, циклічних коливань у їх взаємозумовленості між явищами і подіями економічного характеру, циклічними й нециклічними факторами впливу на формування ринкової кон'юнктури. Відмічено роль науково-технічного прогресу й інноваційних впроваджень, які формують синергійний ефект забезпечення економічного розвитку. У процесі наукового пошуку виявлено окремі закономірності еволюційного характеру, що проявляються в інтервальних періодах економічних циклів і супроводжуються як розвитком і процвітанням економіки країни, так і спадними і кризовими тенденціями.

Ключові слова: наукові аспекти, циклічність розвитку економіки, інновації, науково-технічний прогрес, кризові явища

Бібл.: 16.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Постановка завдання. Характерною особливістю розвитку економіки є її циклічність, оскільки зазначений процес супроводжується періодами депресивного стану, нерівномірністю економічного зростання, або ж навпаки спаду (рецесії). Зазначений процес відмічається середньо-, довго- і зверх довготривалими періодами, тобто циклами розвитку. Водночас циклічність економічного розвитку в різні періоди набуває більш чи менш рівноважного стану, окреслюючи економічні цикли з їх періодичним повторенням спадних і зростаючих коливань проявляючись в пофазових межах, зокрема кризи, депресії, поживлення і піднесення. Важливого значення набуває стан досягнення економічної рівноваги, де збалансовуються важливі складові суспільного розвитку пов'язані з виробництвом товарів, наданням послуг споживання, задоволенням попиту і наявністю ресурсного потенціалу відповідно потребам.

Економіка періодично переходить від одного відносно рівноважного, сталого стану до іншого рівноважного стану через перехідний кризовий період, який характеризується посиленням нестійкості, спадом виробництва, хаотичними змінами, перебудовою структури економіки. При цьому економічна система очищується від застарілих елементів та збагачується додатковим вмістом за рахунок притаманній їй спадковій мінливості, яка сприяє адаптації до нових умов розвитку суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багатогранність наукових підходів до тлумачення сутності циклічності розвитку економіки має свої особливості й окремі аспекти. Зазначені підходи розглядалися вітчизняними й зарубіжними вченими, зокрема Р. Кучеренко, А. Андрейченко, С. Левинський, Є. Рак [11], А. Гальчинський [3] стосовно розгляду особливостей циклічних коливань в національній економіці та трансформаційних змін в глобальній економіці з обґрунтуванням концептуальних альтернатив і тенденцій розвитку; Д. Лук'яненко, А. Поручник, Я. Столярчук в частині наукової розвідки щодо антициклічного регулювання ринкової економіки з акцентом на глобалізаційні економічні виклики [1]; О. Білоцерківець, Т. Бурлай, Н. Гончар, І. Крючкова [6], В. Геєць [4; 5], М. Скрипниченко [9], С. Шумська [16] в дослідженнях природи економічних дисбалансів, шоків впливів та окресленні пріоритетів забезпечення стабільного економічного зростання; Х. Кларк, К. Маркс, Т. Тук, У. Н'юмарч, Р. Дж. Хоутрі, І. Фішер, Г. Хаберлер [1],

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

М. Туган-Барановський [10; 2], Й. Шумпетер [14; 15], М. Кондратьєв [8], О. Завгородня [7] в розкритті сутнісних характеристик економічних циклів, кризових явищ і промислових циклів, теоретичних підходів до тлумачення циклічності економічного розвитку та окресленні ролі науково-технічного прогресу та інновацій для зростання економіки та багато інших науковців і вчених-економістів.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Незважаючи на значний науковий доробок з досліджуваної тематики, додаткових досліджень потребують питання щодо розгляду особливостей циклічності розвитку в межах економічної системи, зокрема мікро-, мезо-, макрорівні з обґрунтуванням наукових аспектів сутнісного розуміння економічних циклів, в тому числі К-циклів, що окреслюють ключові пріоритетні форми соціально-економічних циклів формуючи тенденції сучасного геоекономічного й геополітичного розвитку. Відмічене актуалізує тематику наукового пошуку.

Мета статті. Метою є дослідження окремих наукових підходів та особливостей циклічності як форми економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Процеси життєзабезпечення людини й суспільного розвитку в цілому, в перманентному вимірі супроводжуються періодичністю, де присутніми є як періоди відродження, розквіту, так і занепаду, спаду, кризових явищ. В контексті зазначеного ці періоди мають циклічний характер, оскільки на періоди економічного зростання справляють вагомий вплив економічні кризи, коли порушується рівновага між попитом і пропозицією на вироблені товари і надавані послуги спричиняючи процеси депресивності й окреслюючи економічну кон'юнктуру окремої країни, або ж виходячи за її межі формуючи сукупність умов для розвитку світової (глобальної) економіки.

Сутнісні особливості понять циклічності й кризовості економічного розвитку, тією чи іншою мірою розглядалися й обґрунтовувалися крізь призму різноманітних наукових аспектів і теоретичних підходів. Так, еволюція наукових пошуків і досліджень зазначеної проблематики сягає більш як два століття, оскільки на початку XIX ст. Х. Кларк припустив невідповідність інтервального періоду між двома економічними кризами – кінця XVIII (1793 р.) та середини XIX століть (1847 р.). Економічні цикли й кризові явища в промисловому виробництві були обґрунтовані К. Марксом. Він пофазово виокремив промислові цикли,

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

які змінюючи одне одного поступово проходять фази пов'язані з кризою, депресією, поживленням і наприкінці – фазою підйому, охоплюючи специфічні особливості відтворювального процесу в промисловості. При цьому теоретик відмітив, що матеріальною основою періодичності криз є масове оновлення основного капіталу, що безпосередньо пов'язано зі зміною технологічного укладу. Окресливши вагому роль науково-технічного прогресу і формування монополій на виробництво і збут товарів і послуг, зпрогнозував тенденції змін пов'язані зі скороченням тривалості кожного з послідуєчих економічних циклів [1, с. 15]. Доцільно відмітити, що Й. Шумпетер також взаємозумовлював циклічність розвитку економіки з науково-технічним прогресом вважаючи, що зростання економіки це циклічний процес, який має стрибкоподібний характер щодо впровадження інновацій [15].

Науково-теоретичні аспекти кризових явищ обґрунтували Т. Тук і У. Н'юмарч акцентуючи увагу на тому, що кожна з наступних фаз циклів ділової активності започатковується у попередніх, формуючи основи циклічності оцінювання економічної динаміки. Водночас зазначені підходи стали базовими при аналізуванні циклів у сфері економіки, окресливши ендогенно зумовлені, генетично відтворювальні процеси ділової активності суб'єктів господарювання у різних сферах і видах економічної діяльності [1, с. 15].

Подальші дослідження щодо циклічності розвитку економіки стосуються кінця ХІХ – початок ХХ ст., де розвиток отримала кредитно-грошова концепція, за якої виникнення кризового явища пов'язано з дисбалансом ринкової рівноваги стосовно грошового попиту і пропозиції. Зазначена концепція обґрунтовувалася багатьма науковцями, серед яких Р. Дж. Хоутрі, І. Фішер, які вважали, що кризові явища спричиняються нестачею грошей справляючи вагомий вплив на формування збалансованості розвитку економічних систем. В цілому, як вважає Г. Хаберлер, жодне обґрунтування будь-якого з економічних циклів не пояснюється без акцентування вагової ролі грошового факторного впливу [12].

Фундаментальними є дослідження здійснені на початку ХХ ст. М. Кондратьєвим [8]. Ним було обґрунтовано теорію "великих циклів кон'юнктури", що в науковій літературі ще називають циклами Кондратьєва, кондратьєвськими довгими хвилями, або ж К-хвилями. Перша

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

хвиля охоплює період поживлення й зростання у промисловій сфері та сільському господарстві, друга хвиля стосується їх занепаду. Підсилюючий ефект кожного з циклів піднесення чи занепаду вчений охарактеризував крізь призму малих циклів розвитку економіки, які поєднуються з великими циклами. В зазначеному контексті малі цикли взмогі підсилити економічний ефект великого циклу в період його піднесення, і навпаки сприяти посиленню кризових і депресивних явищ в економічній системі знижуючи можливості економічного розвитку. На взаємозумовленість і взаємозалежність досліджуваних циклів впливають економічні коливання з періодичним повторенням фази піднесення економічної активності і її спадом, й окреслюється їх тривалим й інтенсивним характером. Як відмічає М. Кондратьєв, зазначені коливання пов'язані з періодами оновлення капіталу, а також регулярно змінністю щодо тривалості періодів, що корелюються надлишком й нестачею капіталу. Акцентується увага на тому, що в такі періоди сфери і види економічної діяльності набувають інертного характеру відмічаючись кризовим станом та спадними тенденціями, різким зниженням виробництва товарів, або ж його припиненням, зниженням норми прибутковості. Водночас знижується можливість впровадження інновацій і наукових винаходів у процес виробництва.

Наукові дослідження підтверджують, що кондратьєвські цикли, тобто К-цикли є однією з пріоритетних форм соціально-економічних циклів, яка окреслює сучасні тенденції в геоекономічній і геополітичній сферах. Так, циклічні динамічні процеси соціально-економічного розвитку на початку XXI ст., в глобальному вимірі, характеризуються сучасними ознаками модифікаційних видозмін К-циклів, до яких можна віднести, зокрема [13]: більш низькі темпи приросту ВВП на душу населення розвинених країн у підвищувальній хвилі стосовно попередньої знижувальної хвилі; вихід країн, що розвиваються, на передові позиції забезпечення щодо зростання світового господарства.

Таким чином, можна відмітити, що К-цикли в межах сучасного розвитку економічних систем не втратили актуалізації динамічного факторного впливу на безперервний процес суспільних змін, що характеризуються незворотними явищами й закономірностями розвитку суспільства, залишаючись при цьому домінуючою формою соціально-економічних циклів. Водночас вагомого значення зазначена теорія

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

М. Кондратьєва набуває з методологічної точки зору, оскільки за допомогою неї можна прогнозувати циклічні економічні процеси розвитку економіки передбачати період спаду (депресій) й зростання (підйом) виробництва.

Сутнісні особливості циклічності економічного розвитку, зокрема циклічних коливань виокремлено низкою науковців [11, с. 12], які розглядають економічні цикли як взаємозв'язок між явищами і подіями економічного характеру з притаманними їм хвилеподібними коливаннями, що зумовлюються оцінюванням рівнів економічного зростання. Важливим при цьому, як вважають науковці, в межах циклічних коливань є факторні впливи на формування ринкової кон'юнктури, які можна узагальнити за двома групами: циклічними й нециклічними факторами впливу. Перманентністю визначаються циклічні фактори впливу до яких відносяться еволюційні умови та інноваційні процеси пов'язані з науково-технічним розвитком. Нециклічні фактори стосуються грошово-кредитних відносин; розширеного відтворення як суспільного (соціального) капіталу з формуванням сучасних підходів до забезпечення соціального комфорту й збереження та примноження соціальних благ, а також національного продукту, як сукупності вироблених товарів і надаваних послуг. Крім цього, нециклічні охоплюють виробничі фактори; сукупність господарчих інститутів, зокрема власності, виробництва, ринку та споживання; політичні інститути, як різновид соціальних інститутів спрямованих на підтримання владних структур; інноваційні кластери як пріоритетний напрям поєднання інтересів виробництва-науки й держави, що у взаємодії забезпечує конкурентні переваги розвитку економічної системи, формуючи нову інноваційну модель її зростання як на мезо-, так і макрорівні; фактор зовнішньоекономічної діяльності як одного з найважливіших чинників впливу на формування ефективної моделі розвитку економіки; фактор сезонності, як взаємозалежності обсягів виробництва продукції, надання послуг з певним проміжком часу. Водночас фактор сезонності чітко окреслюється у різних сферах і видах економічної діяльності, зокрема досить відчутним він є у сфері аграрного господарювання, туристично-рекреаційній галузі, певною мірою у сфері лісогосподарювання тощо.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

В контексті окреслених факторів впливу на забезпечення збалансованості розвитку економічної системи як на мікро-, мезо- та макрорівнях впливають непостійні фактори до яких відносяться соціальні конфлікти, як складне соціальне явище при якому загострюються соціальні протиріччя, процес поглиблення яких характеризується ризиковістю і непередбачуваністю. До відмічених факторів можна віднести екстремальні явища природного походження, до прикладу стихійні лиха, зокрема повені, селі, лісові пожежі, землетруси тощо, які часто носять катастрофічний характер і значною мірою впливають на забезпечення життєдіяльності людини й розвитку економіки країни та її регіонів.

Окремі науковці вважають [11], що всі теорії економічного розвитку обґрунтовують періодичність циклів як цифрове математичне повторення, що має певний інтервал, який не характеризується тимчасовим проміжком через неможливість його постійного вимірювання. Зазначену особливість відмічав В. Вернадський окреслюючи теорію ноосферного розвитку природа якого взаємозумовлюється накопиченням циклічних сил, оскільки їх нерівномірність зумовлюється конвергенційними тенденціями, коли зазначені цикли можуть посилюватися, або ж послаблюватися під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів.

Одним з вагомих факторних впливів є інновації, як синергічний ефект для поштовху щодо забезпечення економічного розвитку, впровадження яких М. Кондратьєв взаємозумовив як перехід до нового (інноваційного) циклу, які в тій чи іншій мірі посилюють зазначений ефект як на початковій стадії розвитку, так і в самому процесі. Хвилеподібність зазначеного циклу має певні передумови, які стосуються наявності наукових відкриттів і технічних винаходів, а також можливостей їх застосування у сфері господарювання. При цьому саме інноваційний фактор є основою збалансованого розвитку великих циклів, за М. Кондратьєвим [8]. Аналогічний підсумок зроблено Й. Шумпетером [14], який відмітив, що новаційне проходить специфічний процес, оскільки не завжди виринає із старого, а може розміщуватися поряд з ним, витіснити, і в подальшому замінювати його. При цьому передумовою періоду зростання (підйому) є структурна перебудова економіки, а подальший розвиток є не тільки продовженням попереднього,

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

але новим розвитком, який може супроводжуватися новими передумовами і новими людьми відповідно до ситуації й обставин, що мають як ендогенний, так і екзогенний характер прояву.

Висновки та пропозиції. Таким чином, дослідження підтверджує, що вивчення особливостей, тенденцій і закономірностей протікання кризових явищ і економічних циклів, що мають специфічний характер прояву уможлиблює здійснення оцінки стану економічної активності суб'єктів господарювання в різних сферах і видах економічної діяльності, зокрема і в межах різних рівнів, передусім мікро-, мезо- і макроекономічної системи країни, в цілому. Важливим при цьому є можливість формування ймовірнісних, потенційно підтверджених прогнозів соціально-економічного розвитку країни та її регіонів на перспективу. Крім цього, на основі зазначених прогнозів окреслюється сукупність економічних заходів щодо передбачення й усунення, або ж нівелювання негативних тенденцій, що тією чи іншою мірою справляють вплив на забезпечення збалансованого розвитку економіки будь якої країни. Неможливість застосування науково-теоретичних підходів щодо виокремлення проблемних питань розвитку у сфері економіки може призвести до фінансово-економічного дисбалансу господарської системи спричиняючи довготривалі економічні кризи. В межах наукового пошуку виявлено певні закономірності еволюційного характеру, що проявляються в інтервальних періодах економічних циклів, які супроводжуються як розвитком і процвітаням економіки країни, так і спадними і кризовими тенденціями.

Список використаних джерел

1. Антициклічне регулювання ринкової економіки: глобалізаційна перспектива: монографія / Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, Я. М. Столярчук [та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Д. Г. Лук'яненка та д-ра екон. наук, проф. А. М. Поручника. К.: КНЕУ, 2010. 334 с.
2. Бажал Ю.М. Актуальність ідей М.І. Туган-Барановського для теорії економічного розвитку//Михайло Іванович Туган-Барановський: особистість, творча спадщина і сучасність : [монографія]; під заг. ред. О.О. Шубіна, А.А. Садкова. Донецьк : Каштан, 2007. С. 196–213.
3. Гальчинський А.С. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи. Методологічні аспекти: Наук. вид. К.: Либідь, 2006. 312 с.
4. Геєць В. М. Нестабільність та економічне зростання. К. : Ін-т екон. прогноз., 2000. 344 с.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

5. Геєць В. М. Феномен нестабільності – виклик економічному розвитку [монографія]/НАН України, Держ. установа "Ін-т економіки та прогнозування НАН України". Київ : Академперіодика, 2020. 454 с.
6. Економіка України: шоківі впливи та шлях до стабільного розвитку / [О.Г. Білоцерківець, Т.В. Бурлай, Н.Ю. Гончар та ін.]; за ред. д-ра екон. наук І.В. Крючкової; НАН України; Ін-т екон. та прогноз. К., 2010. 480 с.
7. Завгородня О.О. Теорія інновацій: проблеми розвитку і категоріальної визначеності//Економічна теорія. 2006. № 4. С. 27–39.
8. Марочко В. І., Грузін Д. В. Кондратьєв Микола Дмитрович //Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. К. : Наукова думка, 2009. Т. 5 : Кон-Кю. С. 19. 560 с.
9. Моделі ідентифікації макроекономічних дисбалансів в Україні: монографія/за ред. М. І. Скрипниченко. Київ : ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», 2015. 544 с.
10. Туган-Барановський М. І. Вплив ідей політичної економії на природознавство та філософію//Філософська і соціологічна думка. 1993. № 9-10. С. 112–131.
11. Циклічні коливання в національній економіці : наукове видання // В. Р. Кучеренко, А. В. Андрейченко, С. В. Левинський, Є. В. Рак. Одеса: «Атлант», 2010. 144 с.
12. Циклічність розвитку економіки в теоріях сучасного монетаризму. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32607052.pdf>
13. Циклічність як форма поєднання стабільності та нестабільності в економічному розвитку. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b01f1224-b2a7-4a8b-8ac0-b6a7cd65374b/content>
14. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку: Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу. К. : Києво-Могилянська академія, 2011. 242 с.
15. Шумпетер Й.А. Капіталізм, соціалізм і демократія; [пер. с англ. В. Ружицький, П. Тарашук]. К. : Вид-во «Основи», 1995. 528 с. 5
16. Шумська С. С. Макроекономічні дисбаланси економічного розвитку: європейська практика та оцінка ситуації в Україні//Європейський вектор економічного розвитку. Економічні науки. 2015. № 1 (18). С. 211-226. URL: <http://eurodev.duan.edu.ua/images/PDF/2015/1/24.pdf>.

References

1. Antytsyklichne rehuliuвання rynkovoї ekonomiky: hlobalizatsijna perspektyva: monohrafiia / D. H. Luk'ianenko, A. M. Poruchnyk, Ya. M. Stoliarchuk [ta in.]; za zah. red. d-ra ekon. nauk, prof. D. H. Luk'ianenka ta d-ra ekon. nauk, prof. A. M. Poruchnyka. K.: KNEU, 2010. 334 s.
2. Bazhal Yu.M. Aktual'nist' idej M.I. Tuhana-Baranovs'koho dlia teorii ekonomichnoho rozvytku//Mykhajlo Ivanovych Tuhana-Baranovs'kyj: osobystist',

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

tvorcha spadschyna i suchasnist' : [monohrafiia]; pid zah. red. O.O. Shubina, A.A. Sadkova. Donets'k : Kashtan, 2007. S. 196–213.

3. Ekonomika Ukrainy: shokovi vplyvy ta shliakh do stabil'noho rozvytku / [O.H. Bilotserkivets', T.V. Burlaj, N.Yu. Honchar ta in.]; za red. d-ra ekon. nauk I.V. Kriuchkovoï; NAN Ukrainy; In-t ekon. ta prohnoz. K., 2010. 480 s.

4. Hal'chyns'kyj A.S. Hlobal'ni transformatsii: kontseptual'ni al'ternatyvy. Metodolohichni aspekty: Nauk. vyd. K.: Lybid', 2006. 312 s.

5. Heiets' V. M. Nestabil'nist' ta ekonomichne zrostantia. K. : In-t ekon. prohnozuv., 2000. 344 s.

6. Heiets' V. M. Fenomen nestabil'nosti – vyklyk ekonomichnomu rozvytku [monohrafiia]/NAN Ukrainy, Derzh. ustanova "In-t ekonomiky ta prohnozuvannia NAN Ukrainy". Kyiv : Akadempriodyka, 2020. 454 s.

7. Marochko V. I., Hruzin D. V. Kondrat'iev Mykola Dmytrovych //Entsyklopediia istorii Ukrainy : u 10 t. / redkol.: V. A. Smolij (holova) ta in. ; Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy. K. : Naukova dumka, 2009. T. 5 : Kon-Kiu. S. 19. 560 s.

8. Modeli identyfikatsii makroekonomichnykh dysbalansiv v Ukraini: monohrafiia/za red. M. I. Skrypnychenko. Kyiv : DU «Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia NAN Ukrainy», 2015. 544 s.

9. Shumpeter J. Teoriia ekonomichnoho rozvytku: Doslidzhennia prybutkiv, kapitalu, kredytu, vidsotka ta ekonomichnoho tsyклу. K. : Kyievo-Mohylians'ka akademiia, 2011. 242 s.

10. Shumpeter J.A. Kapitalizm, sotsializm i demokratiia; [per. s anhl. V. Ruzhyts'kyj, P. Taraschuk]. K. : Vyd-vo «Osnovy», 1995. 528 s. 5

11. Shums'ka S. S. Makroekonomichni dysbalansy ekonomichnoho rozvytku: ievropejs'ka praktyka ta otsinka sytuatsii v Ukraini//Yevropejs'kyj vektor ekonomichnoho rozvytku. Ekonomichni nauky. 2015. № 1 (18). S. 211-226. URL: <http://eurodev.duan.edu.ua/images/PDF/2015/1/24.pdf>.

12. Tuhon-Baranovs'kyj M. I. Vplyv idej politychnoi ekonomii na pryrodoznavstvo ta filosofiiu//Filosofs'ka i sotsiolohichna dumka. 1993. № 9-10. S. 112–131.

13. Tsyklichni kolyvannia v natsional'nij ekonomitsi : naukove vydannia // V. R. Kucherenko, A. V. Andrejchenko, S. V. Levyns'kyj, Ye. V. Rak. Odesa: «Atlant», 2010. 144 s.

14. Tsyklichnist' rozvytku ekonomiky v teoriiakh suchasnoho monetaryzmu. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32607052.pdf>

15. Tsyklichnist' iak forma poiednannia stabil'nosti ta nestabil'nosti v ekonomichnomu rozvytku. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b01f1224-b2a7-4a8b-8ac0-b6a7cd65374b/content>

16. Zavhorodnia O.O. Teoriia innovatsij: problemy rozvytku i katehorial'noi vyznachenosti//Ekonomichna teoriia. 2006. № 4. S. 27–39.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Отримано 03.02.2023

UDC 338.12

Mykhailo Gazuda

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship, Uzhhorod National University (Uzhhorod, Ukraine)

E-mail: misha.gazuda@uzhnu.edu.ua.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3947-5997>

Lesya Gazuda

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship, Uzhhorod National University (Uzhhorod, Ukraine)

E-mail: lesya.gazuda@uzhnu.edu.ua.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2469-3748>.

Yanina Almashiy

candidate of economic sciences, associate professor, associate professor of the Department of Economics and Entrepreneurship, Uzhhorod National University (Uzhhorod, Ukraine)

E-mail: yanina.almashiy@uzhnu.edu.ua.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8646-3417>

SCIENTIFIC AND THEORETICAL ASPECTS OF CYCLICITY OF ECONOMIC DEVELOPMENT

The article is devoted to the study of scientific approaches to understanding the essential features of the cyclical development of the economic system. During the research, it was found that a characteristic feature of economic development is its cyclicity, which is accompanied by separate periods of depression, imbalance and instability of development in the conditions of economic crises, unevenness of economic growth, or downward trends (recession). Separate approaches to the scientific interpretation of the cyclicity of economic development, the peculiarities of the manifestation of economic cycles and crisis phenomena within economic systems at different levels, in particular the micro-, meso-, and macro-levels, are considered. The scientific aspects of the essential understanding of economic cycles, cyclical fluctuations in their interdependence between phenomena and events of an economic nature, cyclical and non-cyclical factors influencing the formation of market conditions are justified. Attention is focused on the actualization of the consideration of theoretical provisions regarding the substantiation of K-cycles in the process of forecasting the modern development of economic systems, as a dynamic factor influence on the permanence of social changes, which are characterized by irreversible phenomena and laws of the development of society, while remaining the dominant form of socio-economic cycles forming modern trends geoeconomic and geopolitical development. The use of these provisions outline the possibility of forming probabilistic, potentially confirmed forecasts of the socio-economic development of the country and its regions for the future.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

The role of scientific and technical progress and innovative implementations, which form a synergistic effect of ensuring economic development, is noted. At the same time, the mentioned implementations are a transition to a new, innovative cycle, strengthening the mentioned effect both at the initial stage of development and in the process itself. It is noted that the wave-like nature of the formation of innovative economic cycles is determined by certain prerequisites, which relate to the presence of scientific discoveries and technical inventions, as well as the possibilities of their application in the field of management. It is outlined that the innovative factor is the basis of the balanced development of large cycles. In the process of scientific research, certain laws of an evolutionary nature were revealed, which manifest themselves in the interval periods of economic cycles and are accompanied by both the development and prosperity of the country's economy, as well as downward and crisis tendencies.

Keywords: scientific aspects, cyclicity of economic development, innovations, scientific and technological progress, crisis phenomena

References: 16.

Бібліографічний опис для цитування:

Газуда М. Газуда Л. Алмашій Я. Науково-теоретичні аспекти циклічності розвитку економіки. Науковий вісник Полісся. 2023. № 1(26). С. 7-18.